Διακρίσεις στο πολιτικό σύστημα

«Ανορθόδοξα» κριτήρια στην επιλογή των εκπροσώπων του λαού

Σωκράτης Κοσμίδης
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

Πρώτη πηγή ανισότητας στην αντιπροσώπευση επισημαίνεται στο εκλογικό σύστημα. Στον βωμό της ανάδειξης ισχυρών κυβερνήσεων – που έχει τη λογική της – θυσιάζονται οι αρχές της δίκαιης αναλογικής αντιπροσώπευσης του εκλογικού σώματος. Με τα δυσαναλογικά εκλογικά συστήματα πολλές ψήφοι πολιτών προσμετρώνται σε κόμματα υπέρ των οποίων δεν επιδείχθηκε προτίμηση.

Ως διακρίσεις και ανισότητες στο πολιτικό σύστημα και στην αντιπροσώπευση επισημαίνονταν στο παρελθόν οι αποκλεισμοί ή περιορισμοί στο δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Χρειάστηκαι αγώνες για να κατακτήσουν οι γυναίκες και οι μαύροι το δικαίωμα να εκλέγουν και να εκλέγονται.

Στα βάθη του χρόνου οι αποκλεισμοί και περιορισμοί ήταν ασυγκρίτως περισσότεροι, ακόμη και με βάση την περιουσία, το εισόδημα, την καταγωγή κ.ά.

Σήμερα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των διακρίσεων διαφοροποιηθεί ποιοτικά. Αναφέρω ενδεικτικά:

(α) Κατά πρώτον, η οικογενειοκρατία στην ευρεία της έννοια, που περιλαμβάνει συγγενείς εξ αίματος και αγχιστείας, έως τρίτου ή τέταρτου βαθμού (δηλ. ως πρωτεξαδέλφια), κουμπαριές πάσης φύσεως κ.λπ. Τέτοιοι γόνοι πολιτικών στελεχών κληρονομούν τη θέση που κατέχουν συγγενείς, έχοντας έτσι σαφές συγκριτικό πλεονέκτημα. Κάποιοι ανατρέφονται καταλλήλως για να γίνουν πολιτικοί εκ πολιτικών. Πολλές δεκάδες σημερινών βουλευτών είναι διάδοχοι στη θέση συγγενών.

Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται και σε άλλους τομείς. Για παράδειγμα, στην Ιατρική Σχολή Αθηνών τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια υπηρέτησαν 130 καθηγητές πρώτης βαθμίδας. Οι 48 υπηρετούν και τώρα. Εξ αυτών οι 71, δηλαδή οι περισσότεροι από τους μισούς, ήταν ή είναι συγγενείς εξ αίματος ή αγχιστείας μεταξύ τους. Βέβαια, είναι άδικο να ισχυρισθεί κανείς ότι όλοι αυτοί που διαδέχθηκαν κάποιους άλλους είναι ανάξιοι. Η συγγένεια βοήθησε σε προβάδισμα έναντι άλλων, πιθανώς αξιότερων.

(β) Στον πολιτικό στίβο και στη διεκδίκηση του σταυρού προτίμησης, ευνόητο και ευδιάκριτο πλεονέκτημα διατηρούν οι διαθέτοντες περιουσία ή υψηλά εισοδήματα ικανά να υποστηρίζουν θεαματικά και ουσιαστικά την υποψηφιότητά τους έναντι άλλων που είναι ισότιμοι αξιοκρατικά, αλλά δεν διαθέτουν την ίδια οικονομική επιφάνεια. Και είναι γνωστό ότι οι δαπάνες υποστήριξης μιας υποψηφιότητας υπερβαίνουν κατά πολύ τα κατώφλια και τις οροφές που επιτρέπει η νομοθεσία, η οποία παραβιάζεται ασύστολα και ατιμωρητί.

(γ) Συναφής είναι η ανισότητα που προκύπτει από την προσκόληση κάποιων σε διαπλεκόμενα συμφέροντα επιχειρηματιών, εργολάβων, εκδοτών ή σε άλλους φορείς, όπως η Εκκλησία. Θα είχε μεγάλο κοινωνιολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον να μάθουμε ποιοι υποψήφιοι κατά καιρούς έχουν λάβει χρήματα από τέτοιες ομάδες συμφερόντων. Και πόσοι και ποιοι μισθοδοτούνται ατύπως και ανελλιπώς από τους ίδιους επιχειρηματίες.

(δ) Προβάδισμα, αναγνωρισιμότητα και προβολή αποκτούν όσοι με διάφορους τρόπους ολιγοπωλούν τα ΜΜΕ με την παρουσία τους. Είτε διότι είναι ευπώλητοι είτε διότι συναλλάσσονται είτε... Η νομοθεσία προβλέπει κανόνες ισότιμης εμφάνισης στα Μέσα κατά την προεκλογική περίοδο, οι οποίοι τεχνηέντως παραβιάζονται. Ωστόσο, η περίοδος αυτή είναι βραχεία και βάρος έχει η συχνή παρουσία στη διάρκεια όλης της βουλευτικής περιόδου.

(ε) Ανισότητες δημιουργεί και το star system. Πρωταγωνιστές στους καλλιτεχνικούς, αθλητικούς, πολιτιστικούς και δημοσιογραφικούς κύκλους έχουν μέγιστη αναγνωρισιμότητα, η οποία δεν ανταποκρίνεται πάντοτε στην ικανότητα να είναι αντιπρόσωποι.

(στ) Ανισότητες καλλιεργούνται και από το γεγονός ότι, κάποιοι είναι επιρρεπείς στο ρουσφέτι, στο ψεύδος, στην απατηλή υπόσχεση.

(ζ) Τέλος, πηγή ανισότητας είναι η αναρρίχηση στην κομματική ιεραρχία, όπου υπερισχύουν οι ανεπάγγελτοι ή υποαπασχολούμενοι, διαθέτοντες περίσσεια χρόνου.

Η επιλογή αντιπροσώπων περιορίζεται ουσιαστικά και σημαντικά από την κομματοκρατία. Για να είναι κάποιος επιλέξιμος για υποψήφιος πρέπει να είναι ενεργός σε κάποιο κόμμα. Ετσι, η δεξαμενή άντλησης στελεχών υψηλού επιπέδου είναι μικρή. Οι πολίτες επιλέγουν από δεξαμενή όπου οι διακρίσεις δεν ευνοούν τους χρησιμότερους. Ο ανταγωνισμός είναι συχνά αθέμιτος, άνισος ως και ψευδεπίγραφος.

Τηρουμένων των αναλογιών, διακρίσεις και ανισότητες παρατηρούνται και στον ανταγωνισμό των κομμάτων. Κόμματα εδραιωμένα, επιχορηγούμενα αδρά από το κράτος, με βάση την τρέχουσα δύναμή τους, αλλά και από διάφορα συμφέροντα που ευνοούν ως συμφέρουσα την εναλλαγή στην εξουσία και παρουσία ως πρωταγωνιστών στην πολιτική σκηνή δύο παρατάξεων προβλέψιμων ως προς τη στάση τους, μετατρέπονται σε μαντριά, η έξοδος από τα οποία ωθεί στην απομόνωση. Ετσι οι πολίτες περιορίζονται ως προς τις επιλογές τους, η δημοκρατία λειτουργεί υπό έλεγχο και κηδεμονία, η αρχή της ισότητας των ευκαιριών υπονομεύεται.

Μοναδικός τρόπος άρσης των διακρίσεων και ανισοτήτων είναι η παροχή δυνατότητας σε βάθος και πληρότητα ενημέρωσης του πολίτη, η ενεργός συμμετοχή και δράση του, η διαρκής αξιολόγηση των αντιπροσώπων με βάση τη χρησιμότητα και συνέπεια στην εκτέλεση της εντολής, η κατάργηση κάθε μορφής ιδιωτικής οικονομικής ενίσχυσης κομμάτων και υποψηφίων, η επιβολή αυστηρών κανόνων λειτουργίας της διεκδίκησης της αντιπροσώπευσης. ●